

23.01.2025

Relvaseaduse muutmise seaduse eelnõu kooskõlastuse tagasiside

Austatud siseminister

Täname Teid relvaseaduse (RelvS) muudatuse algatamise eest (18.12.2025), millega plaanite teha mitmeid olulisi täiendusi.

Esitame täiendavalt mõned muudatusettepanekud, mis meie hinnangul tuleks samuti kiireloomuliselt RelvS-s teha, et seadus vastaks kaasaja väljakutsetele.

1. KAALUTLUSÕIGUS RELVALOA ANDMISEL JA KEHTETUKS TUNNISTAMISEL

RelvS § 36 lg 1 sätestab absoluutsed alused, mil soetamisluba ega relvaluba (edaspidi koos: relvaloa) ei anta füüsilisele isikule, RelvS § 43 lg 1 sätestab absoluutsed alused, mil Politsei- ja Piirivalveamet (PPA; politsei) peab peatama relvaloa kehtivuse. St tegemist on olukordadega, millele vastavate asjaolude esinemisel ei ole politseil kaalutlusõigust arvestada konkreetse juhtumi asjaolusid.

Põhiseaduse (PS) §-st 3 tuleneb proportsionaalsuse põhimõte. Riigikohtu praktika järgi on selle tagamiseks täitevvõimul kaalutlusõigus¹. Konkreetsete asjaolude arvesse võtmisega tagatakse langetatava otsuse vastavus proportsionaalsuse põhimõttele. Seadusandja võib küll ette näha olukordi, kus täitevvõimul kaalutlusõigus puudub, sel juhul peab olema seadusandja olukorda ise igakülgselt kaalunud ja jääga regulatsiooni proportsionaalsust hinnanud. Meie hinnangul ei ole kõigi RelvS § 36 lg 1 ja § 43 lg 1 loetelu olukordade puhul see nõue tagatud, mistõttu teeme ettepaneku regulatsiooni muuta – tunnistada osa aluseid absoluutsetena kehtetuks ja lisada need kaalutlusõigust andvate sätete alla.

1.1. Ettepanek: § 36 lõike 1 punktid 7, 11 ja 11¹ tunnistatakse kehtetuks.

Kehtiv p 7 sätestab, et kehtiva korra kohaselt ei tohi soetamis- ega relvaluba anda isikule, kes on väärteomenetluse käigus karistatud relva, tulirelva olulise osa või laskemoona soetamise, hoidmise, kandmise, veo või kasutamisega seotud nõuete rikkumise eest. Riigikohus on praktikas pidanud põhiseaduse mõttes lubatavaks relvaloa äravõtmisel kaalutlusõiguse puudumist, kui isikut oli karistatud väärteo korras laskemoona hoidmise nõuete rikkumise eest². Absoluutset keeldu ei saa aga pidada praktikas vajalikuks, kui eesmärgiks on kaitsetahte tõstmine ja relvakultuuri edendamine. Keeldumise alus on ka relvaloa kehtetuks tunnistamise alus RelvS § 43 lg 3 p 2 järgi.

¹ RKPKo [3-4-1-9-04](#), p-d 16-18.

² RKPKo 18.06.2019 nr [5-19-26](#).

Viidatud Riigikohtu kaasuse puhul oli tegu olukorraga, kus väärtegu seisnes viie padruni unustamises oma autosse ja seda peeti 20-eurose trahvi vääriliseks. Seega anti väärteo karistuse määramisel hinnang, et tegu ei olnud raske rikkumisega. Samas isik jäi siiski oma relvaloast ilma. Nii nagu väärteokaristuse määramisel hinnatakse teo raskust, tuleks sama põhimõtet rakendada ka relvaloa andmisest keeldumise või selle kehtetuks tunnistamise otsuse tegemisel.

Hiljuti oli olukord, kus üks jahimees abistas teist, tuttavat jahimeest jahil, viies ta muuhulgas tagasi oma auto juurde. Ilmselgelt ei olnud tal metsas kaasas relvakotti, mistõttu lühikesele autosõidul ei olnud võimalik relva kotti panna. Tuvastati relva hoidmise nõuete rikkumine ja isikut karistati väärteo korras ning talt võeti relvaluba ära. Tegemist oli relva käsitlemise olukorraga, mis oleks ühisjahi puhul olnud lubatav, seejuures oli täielikult välistatud igasugune oht isikutele ja varale. Äärmiselt kaheldav, kas ka seesugust olukorda peaks Riigikohus põhiseaduspäraseks.

Rikkumised võivad olla väga erineva raskusega ja seetõttu ei ole põhjendatud, et mis tahes rikkumise puhul jääb isik igal juhul oma relvaloast ilma või talle seda ei väljastata. Näiteks isikul võib olla teine relv või (vähene) laskemoon relvakapist väljas, kui ta on üksi kodus või ei ole kedagi kodus ja teistel puudub elukohale ligipääs, st et reaalne oht puudub. Või kui relv ei ole korrektselt hoiustatud, näiteks jahil olles autosse asetatuna. Üheks rikkumiseks, mis võib hõlpsalt juhtuda ja samas ei kujuta ohtu, on näiteks olukord, kus surnud omaniku relva ei anta viivitamatult üle politseile (RelvS § 5 lg 1), samas kui relv ja laskemoon on korrektselt ja ohutult relvakapis ja võti varjatud hoiukohas. Hiljem ei ole aga seetõttu isikul võimalik relvaluba saada.

Karistus kustub aastaga, seega aasta pärast on võimalik isikul uuesti relvaluba taotleda. Taotlemisel peab ta uuesti taotlema tervisetõendi ja läbima relvaeksami, tegemist on halduskoormusega isikule, politseile ja ka meditsiinisüsteemile.

Kehtiv regulatsioon on täna ka sisemise vastuoluga. KarS § 51 näeb ette, et relva või laskemoona käitlemise või kasutamisega seotud kuriteo eest võib kohus lisakaristusena võtta süüdlaselt ära relva ja laskemoona soetamise, hoidmise, edasitoimetamise ja kandmise õiguse kuni viieks aastaks. Kuriteo puhul võib kohus leida, et lisakaristus ei ole vajalik või on see lühem kui üks aasta, samas väärteo puhul, mis on kergem karistus, jääb isik igal juhul vähemalt aastaks relvaloast ilma.

Eeltoodust lähtuvalt teeme ettepaneku lisada tänase p 7 regulatsioon § 36 lg-sse 4 – st sõltuvalt väärteo asjaoludest hinnatakse, kas loa andmisest keeldumine on põhjendatud.

Alternatiivselt võib kaaluda muuta § 36 lõige 1 punkt 7 sarnaseks § 40 lõike 1 punktiga 3, ehk: *7) on väärteomenetluse korras karistatud viimase kolme aasta jooksul vähemalt kaks korda relva, tulirelva olulise osa või laskemoona soetamist, hoidmist, kandmist, vedu või kasutamist reguleerivas õigusaktis sätestatud nõude rikkumise eest.*

Kui ministeerium nõustub eeltoodud ettepanekuga, tuleb jätta eelnõust välja § 1 p-i 39, millega täiendatakse RelvS § 43 lõikega 3⁴ ja viidatakse § 36 lg 1 p-le 7.

Kehtiv p 11 sätestab, et soetamis- ega relvaluba ei anta füüsilisele isikule, kes on väärteomenetluse korras karistatud sõiduki juhtimise eest alkoholi lubatud piirmäära ületades või alkoholijoobes. See keeld kehtib nii mootorsõiduki, maastikusõiduki, trammi, õhusõiduki, veesõiduki kui ka raudteeveeremi juhtimise korral, sõltumata sõiduki liigist. Säte lähtub isiku üldisest õiguskuulekusest, samas hindamata isiku ohtlikkust konkreetses situatsioonis või üldiselt.

Kuigi kehtivaid reegleid tuleb järgida, võib sõltuvalt asjaoludest ja joobe suurusest olla olukord liiklusohutuse mõttes väga erinev, seega võib olla ka isiku hoolivuse või hoolimatuse ilming teiste isikute eludesse ja tervisesse väga erinev. Kui isiku joove on näiteks 0,2‰, mis võib olla

tingitud jääknähust või varasemast alkoholi tarbimisest, mida inimene arvas juba organismist väljunud olevat, siis paljudes riikides (nt Soomes, Prantsusmaal, Hispaanias, Itaalias, Saksamaal) on selline tase lubatud. Kui tegemist on ühekordse juhtumiga, ei saa isikut pidada üldiselt ohtlikuks. Kui aga joove on näiteks 2%, st isiku koordinaatsioonivõime ja reaktsioonikiirus on tugevalt häiritud ja ta on liikluses tõsiseks ohuks, siis seda saab üldjuhul tõlgendada ka kui isiku kergekäelist suhtumist teiste isikute õigushüvedesse. Kui tegemist on sedavõrd ohtliku teoga, et täidetud on kuriteo koosseis mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi juhtimise puhul joobeseisundis, on see keeldumise või kehtetuks tunnistamise alus RelvS § 36 lg 1 p 6 järgi (viide KarS §-le 424). Ka veesõiduki juhil lubavad mitmed riigid väikest joovet.

Samuti ei arvesta kehtiv norm rooli istumise asjaolusid – kas isik sõidab lihtsalt peolt koju tihedas liikluses, kihutades, või toimetab raskes seisundis inimese arsti juurde vähese liiklusega väikesaarel, kus kiirabiteenus saadetakse alles mandrilt. Ilmselgelt ei ole viimane näide igapäevane, aga jäik regulatsioon ei tohi viia ka üksikute juhtudel ebaõiglase ja ebaproportsionaalse tagajärjeni. Eeltoodust lähtuvalt peab relva- ja soetamisloa üle otsustajal olema väärteto korral kaalutusõigus.

Kehtiv p 11¹ näeb ette, et soetamisluba ega relvaluba ei anta füüsilisele isikule, kes on väärteto menetluse korras karistatud narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise eest. Selle pealkirjaga on KarS § 183, mis sätestab vastutuse ka kuriteona. Väärteto hõlmab väikeses koguses ebaseadusliku edasiandmise, aga ka väikeses koguses süstemaatiliselt üle riigipiiri toimetamise, mille puhul on tõenäoline edasiandmise eesmärk. KarS-i muutmisel on seletuskirjas toodud, et varem kohaldati 28%-l väikeses koguses narkootilise aine üle piiri toomise juhtumitest kinnipidamise asendamist, s.t rikkuja oli välismaalane ning temalt mõisteti välja teatud summa riigituludesse, ilma kriminaalmenetlust alustamata. Alustatud kriminaalmenetlustest omakorda 80% lõpetati otstarbekuse kaalutlusel – s.t isiku süü ei olnud suur ning puudus avalik menetlushuvi. Isikud olid reeglina varem karistamata ning neilt äravõetud narkootilise aine kogused olid väikesed, peamiselt oli tegemist kanepiga või üksikute tablettidega.³

RelvS mõttes on kõik narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise väärtetod samaväärse tähendusega. Loa andmisest keeldumise ja selle kehtetuks tunnistamise aluseks on nii see, kui unustatakse taskusse kanepitoode saabudes riigist, kus see on lubatud, ja kui jagatakse kanepit sõbraga, kui ka see, kui tuuakse süstemaatiliselt riiki sisse väikeses koguses ohtlikumaid narkootilisi aineid. Arvestades seda, et õigus relva kasutada tuleneb põhiseadusest (PS § 19), tuleks siinkohal kas ära näidata, et võimalik loa kehtetuks tunnistamine või õiguse puudumine aitab olulisel määral kaasa nimetatud väärtetode vähenemisele, või lugeda, et kaalutusõiguse puudumisel on tegu ebaproportsionaalse piiranguga. Kaalutusõigust teostades tuleb arvestada isiku reaalsel võimalikkul ohtu relva kasutamisel, mitte seda, kas ta on alati igati õiguskäulekas.

1.2. Ettepanek: § 36 lõige 4 punktis 2 asendatakse lauseosa „punktides 8–10 nimetatud asjaoludest“ lauseosaga „punktis 9 nimetatud asjaolust“.

Punkti 2 järgi võidakse keelduda loa andmisest isikule, kellele soetamisloa andmisest on varem keeldutud, kui sellest on möödunud vähem kui kaks aastat ja keeldumine oli tingitud selle paragrahvi lõike 1 punktides 8–10 nimetatud asjaoludest.

³ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus [554 SE](#), teise lugemise seletuskiri, lk 14-15.

Viidatud p 8 sätestab juhud, kus isik on olnud tagaotsitav, kahtlustatav või süüdistatav kuritegudes, mille toimepanemine välistab loa andmise. Eraldi kaalutav alus, st kui relvaloa andmisest võidakse keelduda, on, kui kriminaalmenetlus on lõpetatud avaliku menetlushuvi puudumise korral, kui süü ei ole suur; kahju heastamise tõttu ning seoses isikult tõendamiseeseme asjaolude väljaselgitamisel saadud abiga (§ 36 lg 4 p 6). Seega, kui ei esine eeltoodud aluseid ja kui isik ei ole enam tagaotsitav, kahtlustatav ega süüdistatav ja teda ei ole ka süüdi mõistetud, tähendab, et ta on kas õigeks mõistetud või on leitud kriminaalmenetluse käigus, et kahtlustuseks või süüdistuseks pole alust. On arusaamatu, kuidas saab ekslikult isiku suhtes toimetatud kriminaalmenetlus olla aluseks loa andmisest keelduda.

Viitega p-le 10 ei anta luba, kui isikul ei ole varem relvaluba taotledes olnud ettenähtud tingimusi relva ja laskemoona hoidmiseks. On täiesti ilmne, et loa andmisest keeldutakse, kui puuduvad hoiutingimused. Küll aga on mõistetamatu, miks peaks olema hiljem võimalik keelduda, kui millalgi varem ei olnud vajalikke hoiutingimusi. Seejuures võis isik olla näiteks eksimuses kohaste hoiutingimuste loomisel. Ilmselt on puudus uue loa taotluse ajaks kõrvaldatud, vastasel juhul keeldutaks juba hoiutingimuste puudumise tõttu ja RelvS § 36 lg 1 p 10 alusel. Seega puudub kaalutaval alusel sisuline eesmärk.

Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku kaotada viited p-dele 8 ja 10.

1.3. Ettepanek: § 36 lõige 4 punkti 6 lõpus asendatakse punkt semikooloniga ja lõiget 4 täiendatakse punktidega 7—9 järgmises sõnastuses:

„7) on väärteomenetluse korras karistatud relva, tulirelva olulise osa või laskemoona soetamist, hoidmist, kandmist, vedu või kasutamist reguleerivas õigusaktis sätestatud nõude rikkumise eest;

8) on väärteomenetluse korras karistatud mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest lubatud alkoholipiirmäära ületades või õhusõiduki, veesõiduki või raudteeveeremi juhtimise eest alkoholijoobes;

9) on väärteomenetluse korras karistatud narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise eest.“

Täna on samad sõnastused RelvS § 36 lg 1 p-des 7, 11 ja 11¹ mis välistavad igal juhul relvaloa või soetamisloa andmise. Tegime ülal ettepaneku need kehtetuks tunnistada, sest neil puhkudel ei tohiks relvaloa andmisest keeldumine olla automaatne ega absoluutne. Iga juhtumit tuleks hinnata eraldi, võttes arvesse teo konkreetseid asjaolusid ja isikust lähtuvat võimalikku ohtu.

Samas võib ka kaaluda nende täienduste tegemata jätmist – kõik eeltoodud punktid on sisuliselt hõlmatud juba RelvS § 36 lg 4 p-ga 3 – keelduda võib luba andmast isikule, kes enda või teise isiku turvalisust ohustava eluviisi või käitumise tõttu on sobimatu antud liiki relva soetama ja omama. Konkreetsem loetelu lihtsustab haldusorganil kaalutluste kirja panemist ja võib vähendada vaidlustusi.

1.4. Ettepanek: § 43 lõike 1 punkt 1, 1¹ ja 5 ja lõige 1² tunnistatakse kehtetuks.

RelvS § 43 sätestab loa kehtivuse peatamise alused. Muudatusettepanekud põhinevad samadel kaalutlustel, mis on esitatud loa andmise muudatuste juures, või tulenevad otseselt nendest muudatustest, st absoluutsed kehtetuks tunnistamise alused asendatakse kaalutlusõigusega (vt järgmine ettepanek lõigete 1⁷—1⁹ kehtestamiseks). Seega on nende ettepanekute sisu seotud varasemate muudatusettepanekute loogikaga ja eesmärkidega ja neid siinkohal ei korrata.

Kehtivad lõike 1 p-d 1 ja 1¹ tunnistatakse kehtetuks ja lisatakse kaalutavate aluste hulka samadel põhjendustel nagu loa andmisest keeldumise aluste puhul käsitletud.

Kehtiv lõike 1 p 5 sätestab relvaloa peatamise alusena, kui relva käitlemise või kasutamisega on põhjustatud isiku surm või tekitatud isikule tervisekahjustus või varaline kahju. Relvaga varalise kahju, tervisekahjustuse ja eriti surma põhjustamised on kahtlemata äärmiselt tõsised olukorrad. Samas võib olla aga tegu olukorraga, kus juba esmapilgul on selge, et isik tegutses hädakaitstes ega ületanud hädakaitse piire. Nõue, et sel juhul tuleb relvaluba peatada, on ebaproportsionaalne. Haldusorgan peab saama kaaluda asjaolusid ja seetõttu lisatakse sama sõnastus kaalutava alusena.

Lõige 1² tunnistatakse kehtetuks lähtuvalt p-i 5 kehtetuks tunnistamisest, kuna on sellega seotud.

1.5. Ettepanek: § 43 täiendatakse lõigetega 1⁷—1⁹ järgmises sõnastuses:

„(1⁷) Politsei- ja Piirivalveametil on õigus peatada soetamisloa või relvaloa kehtivus, kui loa omanik on väärteomenetluse korras karistatud sõiduki juhtimise eest alkoholi lubatud piirmäära ületades. See kehtib nii mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi kui ka õhusõiduki, veesõiduki või raudteeveeremi juhtimise korral alkoholijoobes.

(1⁸) Politsei- ja Piirivalveamet võib peatada soetamisloa või relvaloa kehtivuse, kui loa omajat on väärteomenetluse korras karistatud väikeses koguses narkootilise või psühhotroopse aine ebaseadusliku käitlemise eest.

(1⁹) Politsei- ja Piirivalveamet võib peatada soetamisloa või relvaloa kehtivuse, kui isikupoolse relva käitlemise või kasutamisega on põhjustatud isiku surm või tekitatud isikule tervisekahjustus või varaline kahju.“

Need lõiked tuleb lisada, kui lähtuvalt ülal tehtud ettepanekust tunnistatakse kehtetuks § 43 lg 1 punktid – st absoluutne alus asendatakse haldusorgani kaalutlusõigusega ülal toodud põhjendustel.

1.6. Ettepanek: § 43 lõike 3 punkt 9 tunnistatakse kehtetuks.

§ 43 lg 3 p 9 sätestab, et luba tunnistatakse kehtetuks, kui relvaomanik või -valdaja on vähemalt kaks korda viimase kolme aasta jooksul rikkunud selle seaduse või selle alusel antud õigusakti nõudeid või on jätnud täitmata temale tehtud ettekirjutuse nõuded. Rikkumised ja nende ohtlikkus on väga erinevad. Norm ei näe ette isegi seda, et tegu peaks olema väärteoga. Ettekirjutus võib olla jäänud tähtaegselt täitmata ebamõistlikult lühikese tähtaja tõttu ja on praktikas täidetud viivitamatult, näiteks päevase hilinemisega võrreldes tähtajaga, kuid ometi on see ettekirjutuse nõude rikkumine. Sätte mõttes on rikkumiseks ka see, kui loa pikendamise taotlusega hilinetakse ühe päeva, isegi kui tähtaeg ennistatakse. Ebaproportsionaalne on piirang, mis ei arvesta rikkumiste raskust ega asjaolusid. Vajalik on kaaluda asjaolusid ja seetõttu lisatakse seadusesse samas sõnastuses kaalutluse alus (täiendamine § 43 lg-ga 3⁴).

Kui eeltoodud ettepanekut toetatakse, tuleb korrigeerida eelnõu seletuskirjas § 1 p 38 selgitust.

1.7. Ettepanek: paragrahvi 43 täiendatakse lõikega 3⁴ järgmises sõnastuses:

„(3⁴) Politsei- ja Piirivalveamet võib tunnistada soetamisloa või relvaloa kehtetuks, kui relvaomanik või -valdaja on vähemalt kaks korda viimase kolme aasta jooksul rikkunud käesoleva seaduse või selle alusel antud õigusakti nõudeid või on jätnud täitmata temale tehtud ettekirjutuse nõuded.“

Täiendus lähtub § 43 lg 3 p-i 9 kehtetuks tunnistamisest ülal toodud põhjendustel.

2. TURVAETTEVÕTETE VÕIMALUS OSALEDA HANGETES RIIKIDE JA EL TURVALISUSE TAGAMISEKS

2.1. Ettepanek: § 3 lõike 1 punkti 1, samuti lõike 2 punkti 1 lõppu lisatakse lauseosa „ning turvaettevõttele riiklike või Euroopa Liidu ülesannete täitmiseks väljaspool Eesti Vabariiki;“

Kehtiva seaduse järgi jagunevad relvad tsiviilrelvadeks ning ametirelvadeks, mis omakorda jagunevad teenistusrelvadeks ja sõjaväerelvadeks (RelvS § 3 lg-d 1 ja 2). Neist ühegi mõiste alla aga ei ole aga mahutatavad turvaettevõtete relvad, millega soovitakse osaleda Euroopa Liidu riikide ja Euroopa Komisjoni turvahangetes ja mis on selleks nõutavad, et tagada riikide asutuste ja Euroopa Liidu institutsioonide turvalisust. Näiteks täna kaitsevad Afganistanis seetõttu eestlasi britid. Tagamaks Eesti ettevõtjatele suuremad võimalused ja ühtlasi avaliku võimu institutsioonidele ja ametnikele parem kaitse, teeme ettepaneku RelvS-i ses osas täiendada.

Muudatuse tulemusel saavad Eesti turvaettevõtjad vajadusel tagada Eesti diplomaatide ja diplomaatiliste esinduste valvet ja kaitset sõjapiirkondades. Samuti vajadusel tagada Euroopa Liidu ja Euroopa Liidu riikide esinduste kaitset sõjapiirkondades. See seadusemuudatus suurendab ka ettevõtlusvabadust. See annab Eesti ettevõtetele võimaluse osaleda Euroopa Liidu riikide ja Euroopa Komisjoni turvahangetes. Turvaettevõtete kaasamine laiendab ka riigi võimalusi tagada ametnike ja esinduste valvet ning kaitset välismaal. Näiteks Rootsi turvaettevõtetal on sarnane õigus olemas. Eesti turvaettevõtjad ei peaks olema halvemas positsioonis kui teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ettevõtjad.

Alternatiivselt oleks võimalik sätestada seaduses volitusnorm ministrile, mis juhtudel lubatakse turvaettevõtetal teatud kasutada (nt EL ja EL riikide hangete võtmise korral), mis üldjuhul lubatud ei ole.

Lugupidamisega

Aku Sorainen

vanempartner ja vandeadvokaat

Ulrika Paavle

jurist